

Враховуючи, що для всіх державних міністерств, що мають завдання і повноваження у цій сфері, регулювання міграційними процесами (вплив на них) не є безпосереднім змістом їх діяльності, на думку вчених (О.І.Піскуна, О.А. Малиновської, Ю.І. Римаренка, В. Андрієнко, В.О.Новіка), з питань міграції належало б створити окремий центральний орган виконавчої влади – Державну міграційну службу з відповідними структурами (по вертикалі і горизонталі) в державних адміністраціях (з повноваженнями організаційно-управлінського, контрольо-реєстраційного та соціально-гуманітарного характеру), а за МВС залишити притаманні міліції функції.

Створена міграційна служба повинна керуватися єдиними базовими законами відповідно до її функцій і завдань та бути авторитетною, як в інших країнах світу. Для втілення в життя міграційних проблем, звичайно, необхідні кошти державного і місцевих бюджетів, адже прогрес ніколи не був безкоштовним.

Затримка із створенням єдиної міграційної служби лише ускладнить ситуацію з цих питань, які через певний період все одно доведеться вирішувати, а як наслідок — втрачаються можливості та нагромаджуються нові проблеми.

Разом з визначенням конкретних напрямів регулювання міграційних процесів, здійснення міграційної політики не слід обходити питання, що потребують додаткового дослідження на сучасному етапі розвитку українського суспільства:

1. Як проходить процес адаптації окремих етнічних груп мігрантів?
2. Наявність вільного житла? Наявність робочих місць? Наявність соціальних ніш у сфері торгівлі, підприємництва?
3. Як формується ставлення місцевого населення до мігрантів?
4. З яких питань в соціально-економічній, політичній та культурно-духовній сферах виникає напруга між місцевими жителями і мігрантами?

5. Чи переживають переселенці “культурний шок” у зв'язку із зміною культурного середовища?

Отже, саме від зваженої і ефективної міграційної політики держави багато в чому залежить – стануть іммігранти повноправними членами суспільства, або в їх середовищі розвиватимуться деструктивні рухи (останнє загрожує появою нових організованих злочинних угруповань, не виключаються і терористичного спрямування).

¹ Див.: Пісун О.І. Основи міграційного права: Порівняльний аналіз: Навчальний посібник.- К.: МП Леся, 1998.-С.236; Пісун О.І. Становлення міграційної політики України // Проблеми міграції.- 1997.- №1.- С.4 – 7.

² Див.: Малиновська О.А. Міграційна ситуація та міграційна політика в Україні.- К.: НІСД, 1997.- С.58.

³ Див.: Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри: (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія практика): Енциклопедія / Упоряд. Ю.І. Римаренко; За ред. Ю. Римаренка.- К.: Довіра, 1998.- С.137.

⁴ Див.: Андрієнко В. Проблеми створення і діяльності органів виконавчої влади України з регулювання зовнішньої міграції // Біженці та міграція: український часопис права і політики.- 1998.- №3-4.- С.91-100.

⁵ Див.: Новік В.О. Державна політика і регулювання імміграційних процесів в Україні: аналітичне дослідження.-К.: Компанія ВАІТЕ, 1999.- С.94.

О. Онщенко,

*аспірант Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

РОЛЬ ОФІЦІЙНОГО ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ В ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Прийнята Конституція України є дієвим засобом розв'язання великої кількості серйозних проблем у різних сферах суспільного життя. Та водночас Основний Закон ініціював цілу низку інших проблем, пов'язаних насамперед з його реалізацією.

Однією з стадій реалізації конституційно-правових норм є тлумачення Конституції України. В даній статті ми зупинимось саме на офіційному тлумаченні, яке здійснюється Конституційним Судом України.

Як зазначає А.С. Шабуров: “Закон живе, коли він виконується, реалізується в поведінці людей. Однак реалізація формального правового імперативу можлива лише в випадку поняття адресатом його змісту, переходу його у внутрішнє бажання, свідомість індивіда. Не випадково для права, правового регулювання характерна презумпція знання закону – припущення, що суб'єкти права, його адресати “знають” (тобто усвідомлюють, розуміють) зміст правових приписів. Але це неминуче припускає їх тлумачення”.

Розуміння смислу закону не слід отожднювати з питанням його знання. Існує презумпція знання закону, але немає презумпції, що закон завжди є ясним.

Положення Конституції на перший погляд, як правило, є досить ясними і доступними для розуміння, а її цілі є достатньо визначеними.

Це пов'язано, в першу чергу, з тим, що конституційне право України як провідна галузь національної правової системи менше, порівняно з іншими галузями права (наприклад, фінансове, цивільне, господарське тощо), використовує спеціальні професійні терміни. І таке явище, як зазначає Ю.М.Тодика, необхідно розглядати як позитивне, оскільки норми конституційного права адресовані найбільш широкому колу громадян.

Але це не означає, що Конституція України не використовує власну термінологію. Тому її положення, викладені на перший погляд простою і зрозумілою мовою, потребують спеціальних пояснень.

По-друге, приписи Конституції, і це є природним, характеризуються загальністю їх змісту та абстрактністю мовного виразу. Тому неминучо закономірною передумовою їх реалізації є тлумачення.

По-третє, Конституція, як правило, розрахована на тривалий період дії, і цьому слугує більш складний порядок, порівняно з іншими нормативними актами, внесення змін до неї. Але в правовій державі є недопустимим розрив між Конституцією і практикою. Звідси кожна зміна існуючих реалій, які пов'язані зі змістом Конституції, мала б призводити до її змін. Врешті-решт це призвело б до зниження авторитету Основного Закону, до появи “лоскутної конституції”. Більшість вчених вбачають вихід з цієї ситуації в пристосуванні Конституції до існуючих реалій за допомогою офіційного тлумачення, яке здійснюється Конституційним Судом України.

Більше того, як зазначає П.Рабінович, пристосування норм Конституції України для найкращого задоволення актуальних потреб певних соціальних спільностей, груп або ж усього суспільства є основним соціальним призначенням Конституційного Суду України.

По-четверте, багато формул Конституції приховують глибокі політичні розбіжності і перемогу окремих політичних сил на день прийняття Конституції. Тому зі зміною життєвих реалій, зі зміною співвідношення між політичними силами виникає можливість прийняття актів, які по формі конкретизують конституційні норми, а фактично переслідують соціально інші цілі,

спотворюють закладений в них смисл. І саме тлумачення конституційної норми повинно дати засоби до правильного її розуміння, для встановлення істинного смислу закону.⁶

По-п'яте, будь-який письмовий текст, в тому числі і текст Конституції, покликаний бути виразником того чи іншого смислу. У багатьох випадках один і той же текст об'єктивно спроможний бути носієм декількох смислів, оскільки може використовуватися різними суб'єктами для задоволення їх потреб. А тому той смисл, який "закладається" у письмове повідомлення його автором, і той, що вбачають у цьому повідомленні його читачі, можуть не збігатися.

Для забезпечення застосування приписів нормативних актів "відповідно до їх точного смислу" застосовується офіційне тлумачення.⁷

Слід зазначити, що здійснюючи офіційне тлумачення Конституції, Конституційний Суд України не повинен виходити за рамки норми, що тлумачиться. І якщо Конституцією передбачено необхідність врегулювання певних суспільних відносин законом, Конституційний Суд України повинен утримуватися від офіційного тлумачення відповідних норм Конституції до видання такого закону, щоб не зв'язувати законодавця в цих питаннях і не бути зв'язаним самому своїм рішенням.

З огляду на вищесказане, справедливим є положення про те, що "чи не найважливішою стадією застосування конституційних норм є їх тлумачення відповідними органами державної влади" і що "без офіційного тлумачення норм Конституції України, по суті, неможливо її існування".⁹

¹ Шабуров А.С. Теория государства и права. Под ред. Корельского В.М. и Первалова В.Д. – М., 1997. – С. 360.

² Тодька Ю.Н. Конституция Украины: проблемы теории и практики. – Х., 2000. – С.40.

³ Рабінович П.М. Права і свободи людини в Конституції України: герменевтичні проблеми реалізації та роль Конституційного Суду в їх розв'язанні. – С.107

⁴ Див. В.Шаповал. Теоретичні проблеми реалізації норм Конституції України // Право України. – 1997. - № 6. – С.4.; Тодька Ю.Н. Конституция Украины: Проблемы теории и практики. – Х., 2000. – С.385.

⁵ Рабінович П.М. Права і свободи людини в Конституції України: герменевтичні проблеми реалізації та роль Конституційного Суду в їх розв'язанні. С.108.

⁶ Див.Хабриева Т.Я.Правовая охрана Конституции. – Казань.,1995. – С.170.

⁷ Рабінович П.М.Офіційне тлумачення законодавства: герменевтичний аспект //Право України. – 2001. - №11. – С.23.

⁸ Див. Тихий В. Правотлумачення Конституційним Судом України та правова природа його рішень // Вісник Конституційного Суду України. – 2001. - №1. - С.64.

⁹ Шаповал В. Теоретичні пролеми реалізації норм Конституції //Право України. – 1997. - №6. – С.4,5.

О. Повалій,

студент юридичного факультету

Міжнародного Соломонова університету, м. Київ

ГАРАНТІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ

Історія і світова практика свідчать, що проблеми судової незалежності, судової етики і корупції в цій сфері завжди були предметом прискіпливої уваги. Вони не є суто національними чи такими, що притаманні тим чи іншим державам. Проте найбільш актуальними вони стають на переломних етапах створення і розвитку держави та її невід'ємних атрибутів.

Протягом останнього десятиріччя проходить досить складний процес трансформації України із тоталітарної держави в розвинену демократичну, соціальну країну, спроможну сприйняти найкращі, найдемократичніші здобутки цивілізованого світу в державотворенні.

Принцип незалежності суддів і судочинства має вирішальне значення для кожної демократичної країни. Цей принцип знайшов визнання і в Україні. Він відображений в Конституції України, Законі України "Про судоустрій України", Законі України "Про статус суддів".

Питання незалежності судової гілки влади є складним і спірним. В Україні з цього приводу існують певні проблеми.

Важливим питанням є питання здійснення державної влади. В Україні державна влада здійснюється за принципом її поділу на законодавчу, виконавчу і судову. Цей принцип закріплений в статті 6 Конституції України. Судова влада може повноцінно функціонувати лише за умови свого самостійного існування, тобто вона має бути вільною від будь-якого тиску з боку представників законодавчої і виконавчої влади. Але незалежна судова влада не всім потрібна. Її існування не відповідає інтересам багатьох владних структур, бо саме суд обмежує діяльність органів влади в тих випадках, коли їх дії не відповідають Конституції і Законам України. Суд є гарантом прав і свобод людини і громадянина, він розглядає порушення таких прав і свобод, відновлює їх. Відомо, що в нашій країні існує дуже багато порушень прав і свобод людини, в тому числі і з боку представників органів влади.

Як можна говорити про незалежність судової гілки влади від інших гілок, коли відповідно до Закону України "Про судоустрій" виконавча гілка влади здійснює сильний вплив на судову владу через кадрову політику і матеріально-технічне забезпечення. Міністерство юстиції України також вирішує питання щодо виплати заробітних плат, премій та інших видів виплат. Напряму з бюджету фінансуються Верховний і Конституційний Суд України, а постачанням коштів в інші суди відає знову ж таки Міністерство юстиції України.

Важливою складовою незалежного статусу суддів є кадрова незалежність, тобто формування суддівського корпусу в порядку, що унеможливив би неправомірний вплив на цей процес. Відповідно до Закону України "Про судоустрій України" судді місцевих судів обираються Верховною Радою України безстроково у порядку, встановленому законом. Судді місцевих судів, які вперше пройшли конкурсний відбір, призначаються Президентом України строком на п'ять років у порядку, встановленому законом. Апеляційні суди, які діють в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, складаються з обраних Верховною Радою України безстроково чи призначених Президентом України у межах п'ятирічного строку суддів. Вищі спеціалізовані суди складаються з обраних до них Верховною Радою України суддів.

Згідно із Законом України "Про статус суддів" добір кандидатів у судді здійснюється за результатами складання кваліфікаційного екзамену. Існують випадки, коли кваліфікаційні комісії неналежним чином оцінюють знання претендентів на суддівські посади. Такі факти мають місце насамперед через відсутність нормативної бази, що регулює механізм проведення кваліфікаційних іспитів.

Безумовно, велике значення мають моральні і особисті якості судді, тому вони повинні враховуватись при обранні на посаду судді. Але це питання не врегульовано в чинному законодавстві.

Багато уваги приділяється економічній незалежності суддів, тобто забезпеченню державою такого фінансування судової системи, яке б не спонукало суддів шукати побічних коштів чи брати хабара. Відповідно до статті 85 Конституції України до виключних повноважень Верховної Ради України належить затвердження Державного бюджету України та внесення змін в